

УДК 316.614+612.393:303.722.2 (477)

Я.В. СТАСІВ,

викладач,
Львівське вище професійне художнє училище

ЗЛОВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЕМ ЯК ЧИННИК ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Досліджено відсоток злочинів, скоєних у стані алкогольного сп'яніння, від загального рівня злочинності в Україні у 1990–2010 рр. Охарактеризовано види злочинів, що найчастіше скоювали особи, перебуваючи у стані алкогольної інтоксикації. Запропоновано заходи щодо скорочення обсягу вживання спиртного, зокрема для зниження загального рівня криміналізації України, у тому числі, злочинності під дією цього наркотика.

Ключові слова: алкогольні речовини; злочини скоєні у стані алкогольної інтоксикації, криміналізація суспільства.

Постановка проблеми. Злочини, скоєні у стані алкогольної інтоксикації, становлять велику частину від загальної злочинності в Україні. Вони є чинником незворотних фінансово-економічних, демографічних, морально-етичних та генетичних втрат для українського соціуму. Історичні дані підтверджують: чим вищий рівень вживання алкогольних речовин¹ у суспільстві, тим вищий відсоток злочинності. Наведене твердження можна перевірити на прикладі нашої країни. Виходячи з отриманих результатів, зможемо окреслити масштаби втрат та основні напрями державної політики подолання важкої криміногенної ситуації в Україні.

Головним наслідком криміналізації суспільства, спричиненої вживанням спиртовмісних рідин, є те, що сотні тисяч осіб, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, не залучені у процес соціалізації. Якби вони не були ув'язнені, то могли б поповнювати генофонд України; їхня праця принесла б суспільству набагато більше користі, аніж та, що виконується в неволі. Ув'язнення перешкоджає інтелектуальному та духовному розвитку тих, хто перебуває в місцях позбавлення волі. Для України скорочення рівня вживання спиртовмісних рідин є важливою умовою зниження загального рівня злочинності та покращення добробуту суспільства.

---

¹ У 1975 р. ВООЗ визнала алкоголь сильнодіючим, протоплазматичним наркотиком, в одному ряді з героїном, кокаїном, нікотиним та іншими психоактивними речовинами. Тому тут і далі у тексті замість загальноприйнятого словосполучення «алкогольні напої» буде використано поняття «спиртні речовини», «алкогольні речовини», «алкогольні хімікати», які відповідають смислового навантаженню та хімічній дії цих шкідливих сполук.

Аналіз літератури та інших джерел. Злочинність у стані алкогольної інтоксикації в Україні практично не вивчена. У статті В. Шаповалової та інших авторів наводяться протоколи судово-медичної експертизи, в яких констатовано факти скоєння злочинів під одурманюючою дією алкоголю [7]. Праця І. Федорчука присвячена дослідженню злочинів, скоєних під дією спиртотмісних речовин, під кутом обтяжуючих та пом'якшуючих обставин у судовій практиці [9].

Базою джерел нашої статті є дані держстатистики України [11] та статистична інформація Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ) [10]. У статті використовуються програмні документи ВООЗ щодо скорочення рівня вживання алкоголю в суспільстві, деякі з них залучено до наукового обігу вперше [12–14; 16], праці вітчизняних та зарубіжних експертів [3–4; 8], а також роботи діячів руху тверезості [2]. **Метою** статті є статистична характеристика злочинів, пов'язаних із вживанням алкогольних речовин, в Україні у 1990–2010 рр.

Виклад основного матеріалу. Деякі зарубіжні дослідники (О. Немцов, Д. Халтуріна, Р. Рум) на прикладі Росії та країн т. зв. «п'яного поясу» – Прибалтика, РФ, Україна, Білорусь, Молдова, Румунія, Чехія, Польща, Німеччина, Франція та багатьох інших країн Європи – доводять, що рівень злочинності в цих країнах значною мірою залежить від рівня споживання алкогольних речовин та інших наркотиків. Те саме підтверджують експерти ВООЗ. У розроблених ними програмних документах зазначено, що в будь-якому суспільстві рівень проблем, пов'язаних зі споживанням алкогольних виробів, підвищується або знижується залежно від рівня їх вживання: чим більше вживають алкоголю, тим вищий рівень насильства [16, с. 25]. У відповідній вітчизняній літературі також стверджується, що висока алкоголізованість населення підвищує криміналізацію суспільства [8, с. 360].

Досліджуваний нами період хронологічно поділяється на дві частини: перша – 1990–1999 рр., і друга – 2000–2010 рр. Для першої були характерні вживання алкоголю на рівні 5–6 л чистого спирту на одну особу на рік (далі – ААО) і порівняно низький рівень злочинності під дією алкоголю. Друга частина відзначається зростанням вживання ААО до 8–10 і більше літрів починаючи від 2000 р., і, як результат – збільшенням відсотка злочинів, скоєних у стані сп'яніння.

Важливо окреслити загальну криміногенну ситуацію в Україні. Згідно з даними Держкомстату України, з усіх скоєних злочинів у 1990–2010 рр. провідні місця посідали (в середньому за один рік): крадіжки (59,5 тис.), грабежі (11,5 тис.), розбої (4,1 тис.), навмисні тілесні ушкодження (4,1 тис.) і вбивства та замаху (2,4 тис.) [6, с. 496]. Фахівці вважають, що саме ці види правопорушень найчастіше скоюють особи перебуваючи у стані алкогольної інтоксикації [7, с. 54]. Коефіцієнт злочинності (кількість зареєстрованих злочинів на 100 тис. населення) та судимості (кількість засуджених на 100 тис. населення) за 1990–2010 рр. в середньому становив 1130 злочинів та 418 засуджених відповідно [6, с. 498]. Загальна кількість злочинів, скоєних у 1990–2010 рр. відзначалася коливальною динамікою: від 369,8 тис. у 1990 р., до 641,9 тис. у 1995 р. У 2000 р. кількість злочинів становила 567,8 тис., а далі спостерігається її зниження до 439,5 тис. у 2009 р., і підвищення до 505,4 у 2010 р. Отже, в середньому за цей час було скоєно 481,1 тис. злочинів на один рік [6, с. 495]. У табл. 1 проілюстровано кількість та види злочинів за хронологією, а табл. 2 ілюструє віковий склад засуджених.

За 1990–2010 рр. у віковій групі 14–17 років спостерігалася зменшення кількості засуджених від 12,1% засуджених у 1990 р., 8,7% – у 2000 р., до 6,4% у 2010 р. Це пояснюється зменшенням чисельного складу цієї вікової групи, а також скороченням кількості злочинів, скоєних 14–17- річними. У групі 18–29 років вживається най-більше спиртотмісних рідин, і як закономірний наслідок – найвищий рівень її кримі-

налізації [4, с. 8]. Так, за 1990–2010 рр. 28% засуджених були у віці 18–24 років [6, с. 498]. Дещо інша ситуація з віковою групою 25–29 років: із загальної чисельності засуджених у 1990–2010 рр. – 18% становили 25–29-річні. Найвищий рівень криміналізації спостерігався у віковій групі 30 і більше років: в середньому, за вказаний період 44% осіб з усіх засуджених були в цьому віці [6, с. 498].

Таблиця 1

Кількість зареєстрованих злочинів за окремими видами (всього у тисячах)

Роки	1990	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Усього зареєстровано злочинів	369,8	641,9	567,8	566,4	527,8	491,8	428,1	408,2	390,2	439,5	505,4
Навмисні вбивства та замах на вбивства	3,2	5,3	5,1	4,0	3,8	3,3	3,2	2,9	2,7	2,5	2,4
Навмисні тяжкі тілесні ушкодження	6,7	8,8	6,9	6,3	5,9	5,7	5,3	5,5	5,1	4,1	3,8
Зґвалтування і спроби зґвалтування	2,7	1,9	1,2	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9	0,9	0,8	0,6
Хуліганство	18,8	37,1	23,4	20,1	15,9	15,0	13,4	12,1	11,7	10,5	9,2
Розбої	3,1	5,4	5,6	5,7	5,5	6,7	6,5	5,7	5,0	5,1	4,0
Грабежі	17,8	32,2	23,0	36,5	40,8	47,1	41,7	32,3	26,9	27,6	23,3
Вимагання	1,5	3,6	2,7	1,9	1,3	1,2	0,9	0,7	0,6	0,6	0,5

Джерело: Статистичний щорічник України за 2010 рік. – К., 2011. – С.495.

Таблиця 2

Віковий склад засуджених (всього у відсотках)

Роки	1990	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Усього засуджено (у відсотках)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
У віці років											
14-17	12,1	7,8	8,7	10,5	10,6	9,9	8,7	7,3	6,9	5,9	6,4
18-24	24,5	25,1	27,8	29,3	28,5	29,5	29,0	29,2	27,5	27,1	25,6
25-29	21,0	18,2	18,5	17,8	17,0	17,0	17,5	18,3	18,2	19,1	19,3
30 і старшому	42,4	48,9	45,0	42,4	43,9	43,6	44,8	45,2	47,4	47,9	48,7
Особи, які скоїли злочин у стані алкогольного сп'яніння	43,6	28,4	23,9	24,4	26,0	25,6	26,4	26,7	26,1	26,3	26,9

Джерело: Статистичний щорічник України за 2010 рік. – К., 2011. – С.498.

Визначальний для нашої уваги показник – це кількість злочинів, скоєних особами у стані алкогольної інтоксикації: зі 100% засуджених у 1990 р. – 43,6% перебували у стані сп'яніння. Після розпаду СРСР важке економічне становище країни зумовило зниження рівня вжитку ААО, а відтак, зменшилася кількість злочинів, скоєних п'яними особами. У 1995 р. 28,4% осіб від усіх засуджених скоїли злочин під дією спиртотмісних речовин. Зменшення злочинності під дією алкоголю простежується до 2000 р. – 23,9% осіб зі 100% засуджених. Але у 2002–2010 рр. на тлі зростання економічного стану суспільства збіль-

шилося вживання алкоголю, що стало одною з умов підвищення загального рівня злочинності. Тому за вісім років бачимо зростаючу динаміку – з 23,8 до 26,9% з усіх засуджених, відповідно, перебували у стані сп'яніння. Отже, у 1990–2010 рр. в Україні в середньому 27% осіб на момент скоєння злочину перебували у стані алкогольного сп'яніння. Середня кількість злочинів за вказані роки – 481,1 тис. на рік, із яких 27% – під дією алкогольних речовин – 129,9 тис. на рік, або кожен четвертий злочин [6, с. 498].

Наведені у табл. 2 дані засвідчують, що, незважаючи на економічне зростання в 2000–2010 рр., яке, на перший погляд, повинно сприяти зменшенню криміналізації українського суспільства, спостерігається зворотна тенденція. Згідно з даними Держкомстату України (табл. 3), за останніх 20 років рівень вживання ААО в Україні не перевищував 4,1 л [6, с. 289]. (Хоча дані ВООЗ значно відрізняються від української статистики [10]). У табл. 3 пропонується порівняльна характеристика вживання ААО в різних країнах.

Таблиця 3

**Вживання абсолютного алкоголю в літрах на одну людину за рік
у різних країнах (1990–2005 рр.)**

Рік	Україна	Словаччина	Фінляндія	Канада	Норвегія
2005	8,50	11,00	9,95	7,80	6,37
2004	7,78	10,10	8,89	7,80	6,22
2003	8,03	9,90	9,30	7,70	6,03
2002	8,38	10,80	9,24	7,70	5,89
2001	7,42	10,73	8,95	7,70	5,49
2000	7,05	11,06	8,59	7,60	5,66
1999	3,93	10,14	8,62	7,50	5,45
1998	3,74	10,09	8,60	7,30	5,24
1997	3,98	10,81	8,56	7,20	5,28
1996	3,26	10,64	8,24	7,40	5,04
1995	3,72	10,34	8,31	7,30	4,79
1994	4,21	11,98	8,16	7,50	4,74
1993	5,47	11,02	8,39	7,50	4,55
1992	5,54	11,62	8,88	8,02	4,67
1991	5,86	12,33	9,22	8,28	4,90
1990	5,67	12,44	9,53	8,77	4,99

Джерело: База даних ВООЗ (HFA-DB). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.euro.who.int/hfadbf/profile/profile.php?w=1280&h=1024>

Якщо взяти за основу середній показник вживання ААО за даними Держкомстату України 2,4 л, то рівень злочинності та злочинів, скоєних під дією алкоголю в Україні, повинен бути нижчим, аніж у Швеції, Норвегії, Великобританії та інших країнах. Але спостерігається діаметрально протилежна тенденція: злочинність в Україні перевищує європейські показники. З аналізу динаміки рівня вживання ААО в Україні у 1990–2010 рр. випливає така закономірність: у періоди економічного спаду та низької купівельної спроможності населення споживалося менше алкоголю, і нижчим був відсоток злочинів, скоєних у стані сп'яніння. Зростання добробуту та поліпшення економічного становища країни зумовлювало збільшення кількості злочинів, скоєних у стані алкогольної інтоксикації (табл. 1, 2 і 3).

Згідно зі статистикою ВООЗ, в Україні у 1990, 1995 та 2000 рр. вживалося 5,67 л, 3,72 та 7,05 л ААО на одну особу на рік відповідно [10]. У ці ж роки було скоєно 369,8, 641,9 та 567,8 тис. злочинів, із яких під дією алкоголю — 43,6%, 28,4 та 23,9% зі 100% відповідно. Починаючи з 2001 р. і до сьогодні рівень вживання спиртного в Україні зростає. Зокрема, у 2002 р. вживалося 8,38 л, і скоєно 460,4 тис. злочинів, із них 23,8% від загальної їх кількості — у стані алкогольної інтоксикації. У 2003 р. рівень ААО становив 8,30 л, і було скоєно 566,4 тис. злочинів, із яких 24,4% — під дією алкоголю. У 2004, 2005 та 2008 рр. вживалося 7,78 л, 8,50 та 17,4 л абсолютного спирту на душу населення, у цей же час було скоєно 527,8, 481,8 та 408,2 тис. злочинів, із яких у стані алкогольної інтоксикації перебували 26,0%, 25,6 та 26,7% осіб від загального складу засуджених (упродовж 20 років цей показник в середньому становив 27,6%) [6, с. 498]. За перший період (1990—2000 рр.) рівень вживання ААО був нижчим, аніж у другому (2000—2010 рр.), тому за перший період було скоєно менше злочинів у стані алкогольного сп'яніння. Це дає підставу стверджувати, що в 1990—2010 рр. рівень вживання ААО не завжди визначав загальний рівень злочинності, але збільшення вживання алкогольних речовин в Україні зумовлювало зростання кількості злочинів, вчинених під дією цих хімікатів.

Порівняльний аналіз злочинності, травматизму, ДТП і насильства, пов'язаних із дією алкоголю, в Європі та Україні за 2000—2005 рр. дає підстави стверджувати, що в Європейському регіоні відсоток згаданих вище проблем майже у тричі нижчий, аніж у нас (табл. 4). Це пояснюється, перш за все, орієнтацією національних програм європейських країн на попередження та профілактику вживання спиртного. У Європі (2002 р.) зі 100 тис. випадків травматизму — 15,6 тис. були спричинені дією алкогольних рідин; з цього числа — «ненавмисні травми» — 4867 (31,1%), «навмисні травми» — 1933 (12,4%) [13, с. 7]. Згідно з даними ВООЗ, в Україні на 100 тис. населення було скоєно 2,4 тис. вбивств та 4,1 тис. важких тілесних ушкоджень. Із них 27% — скоєні під дією спиртотмісних речовин, а це близько 30 тис. випадків [10].

Таблиця 4

Загальний рівень насильства у віці 15 і більше років в 2000—2005 рр.
(випадків на 100 тис. населення)

Країна / Рік	Аргентина	Фінляндія	Німеччина	Румунія	Словаччина	Російська Федерація	Україна
2005	6,80	2,35	0,06	2,80	1,83	28,56	11,09
2004	7,63	2,96	0,70	3,60	1,86	31,51	12,13
2003	9,63	2,28	0,73	4,36	2,15	33,62	12,97
2002	9,95	2,97	0,80	4,16	2,51	36,13	13,94
2001	9,26	3,41	0,73	3,93	2,42	35,09	14,68
2000	7,73	3,26	0,79	4,17	2,63	33,59	15,53

Джерело: База даних ВООЗ (HFA-DB). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://data.euro.who.int/hfadbl/profile/profile.php?w=1280&h=1024>

За підрахунками фахівців, прямі фінансові збитки від ужитку алкогольних хімікатів для суспільства становлять 2—5% ВВП [14, с. 18]. Для українського бюджету тільки в 2010—2011 рр. ці втрати становили від 3,22 до 11,37 млрд. грн. [11]. Непрямі втрати в десятки разів перевищують прямі: (зниження продуктивності праці, прогули, тимчасова непрацездатність, пожежі, травматизм, інвалідність, маргіналізація, не отримані доходи внаслідок передчасної смерті та інші наслідки) [14, с. 18]. Практично дуже складно підрахувати морально-етичні, культурні, інтелектуальні та естетичні збитки від наслідків вживання алкогольних розчинів, тому це питання має стати предметом окремого дослідження.

Експерти ВООЗ найбільш дієвими та ефективними вважають такі заходи державної політики боротьби з алкогольною епідемією (у тому числі, для зниження рівня криміналізації суспільства):

1. Зменшення доступності алкогольних речовин шляхом встановлення високих мінімальних цін на них. Також передбачається введення спеціальних податків, що знижують цінову привабливість алкоголю. Така політика, на думку Е. Остерберг, є найбільш дієвим та економічно вигідним інструментом протиалкогольної роботи [1, с. 263–282].

2. Регулювання кількості місць продажу спиртовмісних рідин та щільності їх розташування (зокрема, заборона продажу в радіусі 500 метрів від навчальних, медичних та інших закладів масового скупчення людей).

3. Регулювання збуту спиртного шляхом встановлення графіків роботи торговельних точок у певному місці та у певний час (наприклад, за межами міста).

4. Обмеження можливості або заборона придбання алкогольних речовин особами у нетверезому стані, передусім у закладах громадського харчування.

5. Законодавча заборона або обмеження продажу спиртних речовин під час масових заходів (до прикладу, продаж тільки у пластиковій тарі тощо). Введення механізмів відповідальності продавців та персоналу за наслідки від реалізації алкоголю.

5. Обмеження або заборона реклами та пропаганди вживання алкогольних речовин, натомість, промоція культури тверезості та здоров'я.

9. Ізоляція осіб у стані алкогольної інтоксикації у місцях їх перебування до повного витверезіння, доставка їх туди спеціальним транспортом.

10. Переорієнтування системи охорони здоров'я від лікування та «боротьби з алкоголізмом» і супутніми проблемами на їх профілактику.

11. Одними із найефективніших інструментів мають бути впровадження просвітницької політики на основі науково обґрунтованої інформації про шкоду алкоголю, починаючи від раннього періоду життя, а також законодавча підтримка руху тверезості. На цьому перелік інструментів державної протиалкогольної політики не вичерпується. Досвід Норвегії, Данії, Швеції та десятків інших країн показав, що результатом реалізації наведених вище програм стало скорочення рівня вживання алкогольних речовин, зниження злочинності у стані сп'яніння, а також покращення добробуту цих суспільств.

Висновки. Викладений вище аналіз дає підстави вважати, що в 1990–2010 рр. рівень злочинності в Україні не завжди визначався обсягом вжитого алкоголю, але за цей час 27% злочинів (кожен четвертий, або більш як 129 тис. на рік) було скоєно в стані алкогольного сп'яніння. Велика кількість вбивств, розбоїв, навмисних тілесних ушкоджень, хуліганських вчинків, скоєних під дією алкоголю, могли б не відбутися за дієвої профілактики. Україна несе великі фінансово-економічні (прямі – від трьох до 11 млрд. грн.) та демографічні, культурні, інтелектуальні та інші втрати (які дуже складно порахувати) внаслідок високого рівня стигматизації частини нашого суспільства. Цьому можна запобігти завдяки конструктивній політиці як на місцевому, так і на національному рівнях. Одною із перших має стати політика скорочення рівня вживання алкоголю – вагомим фактором злочинності – шляхом обмеження його доступності, заборони реклами та за впровадження просвітницької політики про шкоду цього наркотику, а також промоція культури тверезості. Подальше дослідження соціальних наслідків вживання алкоголю в Україні і практичне застосування отриманих результатів дасть змогу скоротити витрати на утримання великої кількості осіб, які могли б працювати на благо нашого суспільства. Компенсовані кошти можна залучити на розвиток освіти, науки, медицини та інших пріоритетних галузей, що потребують кращого фінансування.

Джерела

1. Алкогольная катастрофа и возможности государственной политики в преодолении алкогольной сверхсмертности в России. / Отв. ред. Д.А. Халтурина, А.В. Коротаев, и др. — М.: ЛЕНАНД, 2008. — 376 с.
2. Жданов В., Троицкая С. Алкогольный террор. Пить или жить? — СПб: Питер, 2010. — 256 с.
3. Немцов А.В. Потребление алкоголя и смертность в России // Население и общество. Информационный бюллетень Центра демографии и экологии человека Института народнохозяйственного прогнозирования РАН. — 1996. — №10. — С. 113–116.
4. Основні причини високого рівня смертності в Україні. — К.: Версо-04, 2010. — 66 с.
5. Смертність населення України у трудовозрастному віці [монографія] / Відпов. ред. Е.М. Лібанова. — К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. — 211 с.
6. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Голова ред. кол. О.Г. Осауленко. — К.: Август-Трейд, 2011. — 560 с.
7. Шаповалова В.О., Шаповалов В.В., Рудика М.П. Судово-фармацевтичне вивчення зв'язку злочинності з психічними та поведінковими розладами здоров'я внаслідок вживання психоактивної речовини — алкоголю // Ліки України. — 2010. — №2. — 53–55.
8. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. 2008 рік / Гол. ред. В.М. Князевич. — К.: Український інститут стратегічних досліджень, 2009. — 360 с.
9. Федорчук І.М. Вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів, як обставина, що обтяжує покарання // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. — 2009. — №3. — С.1–10.
10. База даних ВООЗ (HFA-DB). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://data.euro.who.int/hfadb/profile/profile.php?w=1280&h=1024>
11. База даних Держкомстату. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Глобальна стратегія сокращения вредного употребления алкоголя / ВОЗ, Ле Мон-сюр-Лозан, Швейцария, 2010 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.who.publisher.org.int
13. Доклад по проблеме алкоголя в Европейском регионе ВОЗ. Исходный документ к Основам политики в отношении алкоголя в Европейском регионе ВОЗ. — Европейский региональный комитет. Пятдесят пятая сессия / ВОЗ, Бухарест, Румыния, 12–15 сентября 2005 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.who.publisher.org.int
14. Европейский план действий по борьбе с потреблением алкоголя на 2000 — 2005 гг. / Европейское региональное бюро ВОЗ, Копенгаген, 2000. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.who.publisher.org.int
15. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua
16. Комитет экспертов ВОЗ по проблемам, связанным с потреблением алкоголя. Серия технических докладов. Второй доклад (№944) / ВОЗ, Женева, 10–13 октября 2006 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.who.publisher.org.int

СТАСИВ Я.В.

ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ АЛКОГОЛЕМ КАК ФАКТОР ПРЕСТУПНОСТИ В УКРАИНЕ

Преступления, совершенные в состоянии алкогольного опьянения, оказывают огромное влияние на общий уровень преступности в Украине. С одной стороны, эти преступления могут быть

предотвращены в большой группе людей репродуктивного возраста, которые могут работать на благо нашей страны. С другой стороны, тюремное заключение преступников обуславливает задержку социализации, полноценное интеллектуальное и физическое развитие молодых людей.

Согласно данным Госкомстата Украины, в 1990–2010 гг. 27% преступлений в нашей стране было совершено в состоянии алкогольного опьянения. На протяжении указанного периода в среднем ежегодно совершалось 481,1 тыс. преступлений², из которых 129,9 тыс. — в состоянии алкогольного опьянения³. Среди совершенных преступлений доминировали: кражи, грабежи, разбои, умышленные телесные повреждения, убийства и покушения. Специалисты считают, что именно эти виды правонарушений, как правило, совершают лица в состоянии алкогольного опьянения.

В 1990–2010 гг. наблюдалось снижение количества преступлений, совершенных осужденными в возрасте 14–17 лет (с 12,1% в 1990 г. до 6,4% в 2010 г.). В 2010 г. среди всех осужденных 25,6% были в возрасте 18–24 года, 19,3% — в возрасте 25–29 лет и 48,7% — 30 лет и старше.

В некоторых европейских странах, несмотря на более высокий уровень потребления алкоголя, общий уровень преступности, включая преступления, совершенные под воздействием алкоголя, был в три раза ниже, чем в Украине. Например, в 2002 г. в Европейском регионе из 100 тыс. случаев травматизма 15,6 тыс. были вызваны действием алкоголя; из этого числа, «неумышленные травмы» составляли 4867 случаев (или 31,1%), «умышленные травмы» — 1933 (12,4%). Согласно данным ВОЗ, в Украине в среднем на 100 тыс. населения приходилось 2,4 тыс. убийств и 4,1 тыс. тяжких телесных повреждений. Из них 27% были совершены под действием спиртосодержащих веществ. Низкий уровень преступности в Европе, в том числе под действием спиртного, объясняется особенностями модели употребления алкогольных напитков (в Украине преобладают крепкие напитки), а также профилактической, превентивной направленностью и комплексным характером европейских противоялкогольных программ.

Употребление алкоголя в Украине продолжает быть весомым фактором тяжелой криминогенной ситуации. Поэтому сокращение уровня употребления спиртосодержащих напитков должно способствовать снижению уровня преступности. Среди многих инструментов противоалкогольной политики, эксперты ВОЗ наиболее эффективными считают: повышение цен на алкогольные изделия (минимизация доступности); запрет на их рекламу, а также переориентацию системы здравоохранения от «борьбы с алкоголизмом» на профилактику употребления алкоголя. Опыт многих европейских стран показал, что благодаря комплексным мерам (например, «Европейский план действий по борьбе с употреблением алкоголя на 2000–2005 гг.», или «Глобальная стратегия сокращения вредного употребления алкоголя», 2010 г.) удалось сократить уровень проблем (прежде всего, смертности, травматизма и преступности), связанных с употреблением спиртного, и улучшить благосостояние европейских обществ.

Ключевые слова: алкогольные вещества; преступления, совершенные в состоянии алкогольной интоксикации, криминализация общества.

STASIV Y.V.

ALCOHOL ABUSE AS A FACTOR OF CRIME IN UKRAINE

Crimes committed in a state of alcohol intoxication occupy a high position among the general rate of crime in Ukraine. On the one hand, those crimes can be prevented in a large group of people of reproductive age who can work for the benefit of our country. On the other hand, the imprisonment of criminals delays socialization and the full intellectual and physical development of young people.

According to State Statistics Committee of Ukraine, in 1990–2010 27% of the crimes in Ukraine were committed in the alcohol intoxication state. On average, during this period there were 481.1 thousand crimes committed per year⁴, of which 129.9 thousand — in a state of alcohol intoxication⁵. Among the crimes there are dominated thefts, robberies, brigandage, intentional injuries, murders and attempts. Experts believe that these types of offenses are usually committed by people who are intoxicated.

² Сума всех преступлений за 1990–2010 гг. разделенных на 20 лет.

³ Сума всех преступлений, совершенных в состоянии алкогольного опьянения за 1990–2010 гг., разделенных на 20 лет.

During 1990–2010 it was noted the decrease in the number of crimes among prisoners aged 14–17 years (from 12.1% in 1990 to 6.4% in 2010). In 2010, among all convicted 25.6% were aged 18–24 years, 19.3% – aged 25–29 and 48.7% – aged 30 years and older.

In some European countries despite more high level of alcohol consumption the general criminality level including crimes committed under the influence of alcohol was three times lower than in Ukraine. For example, in 2002 in the European region 15.6 thousand injuries per 100 thousand cases were caused by the action of alcoholic substances from this «unintentional injury» – 4867 (31.1%), «intentional injury» – 1933 (12.4%). According to World Health Organization (WHO), 2.4 thousand murders and 4.1 thousand serious injuries per 100 thousand people were committed in Ukraine; 27% of these crimes were committed under the influence of alcohol-containing substances. The low crime rates in some European countries including crimes committed under the influence of alcohol are consequence of prophylactic, preventive measures and an integral approach of all European anti-alcoholic programs.

Alcohol consumption continues to be an important factor that contributes to the severe crime rate in Ukraine. Therefore, reducing the consumption of alcoholic liquids would reduce the crime rates. Among the many tools of anti-alcohol policy, WHO experts believe that the most effective are the following: the increase of the price of alcoholic beverages (minimizing accessibility), the prohibition of advertising, and the reorientation of the health system from the «struggle with alcoholism» to the prevention of alcohol consumption. The experience of many European countries has shown that the iterated measures (for example, «Framework for alcohol policy in the WHO European Region, 2000–2005» or «Global strategy to reduce the harmful use of alcohol», 2010) succeeded in reducing the level of problems (especially deaths, injury and crime) related to alcohol consumption and improved the welfare of the European society.

Key words: *alcoholic substances, crimes committed in the state of alcoholic intoxication, criminalization.*

Стаття надійшла до редакції журналу 27.07.2012 р.

---

⁴ The sum of all crimes for 1990–2010 years divided by 20 years.

⁵ The sum of all crimes committed in a state of alcoholic intoxication for 1990–2010 years divided by 20 years.